

МІКАЛАЙ АНТРОПАЎ

Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі
вул. Сурганава, 1, корп. 2; 220072 Мінск
tel. +375 17 2841881
e-mail: antropov50@gmail.com

НАЗВЫ ВЯСЁЛКІ Ў МАТЭРЫЯЛАХ
АГУЛЬНАСЛАВЯНСКАГА ЛІНГВІСТЫЧНАГА АТЛАСА:
ПОГЛЯД З БЕЛАРУСКАГА БОКУ

КЛЮЧАВЫЯ СЛОВЫ: назвы вясёлкі, *Агульнаславянскі лінгвістычны атлас*, картаграфаванне, моўныя арэалы.

SŁOWA KLUCZOWE: nazwy tęczy, *Ogólnosłowiański atlas językowy*, mapowanie, are-
ały językowe.

KEYWORDS: names of rainbow, *Slavic Linguistic Atlas*, mapping, linguistic areals.

THE NAMES OF THE RAINBOW IN THE MATERIALS
OF THE *SLAVIC LINGUISTIC ATLAS*: A VIEW FROM THE
BELARUSIAN SIDE

ABSTRACT: The article considers the Belarusian-other Slavic isolexes – the names of rainbows prepared for mapping in the *Slavic Linguistic Atlas* (SLA). Possibilities of their display on the map / maps of the Atlas are identified as well.

У 1976 г. Мікіта Талстой апублікаваў у зборніку *Агульнаславянскі лінгвістычны атлас. Матэрыялы і даследаванні. 1974* восьмы артыкул серыі «З геаграфіі славянскіх слоў», прысвечаны славянскім назвам вясёлкі, у якім абагульніў, сістэматызаваў і фактычна падрыхтаваў да картаграфавання ледзь не ўвесь вядомы да таго часу матэрыял, вылучаны з крыніц самага рознага кшталту (Толстой 1997). Услед за Анатолям Непакупным (1969) аўтар адзначыў, што пытанне № 2479 «разноцветная радуга на небе после дождя» апытальніка *Агульнаславянскага лінгвістычнага атласа* (АЛА; *Вопросник* 1965: 166) было уключана ў шэраг нацыянальных атласаў,

менавіта ва ўсе ўсходнеславянскія, польскія, балгарскія і інш., а таксама ў некалькі рэгіянальных, у прыватнасці, кашубскія, сілезскія, лемкаўскія і спішскія, «что привело к накоплению весьма значительного и ценного материала по интересующим нас словам» (Толстой 1997: 168)¹.

Усе згаданыя (а таксама многія іншыя) атласы ўжо апублікаваныя, а звесткі найбуйнейшых усходнеславянскіх, да якіх далучана таксама некалькіх дадатковых крыніц, нават абагульнены і картаграфаваны Ірынай Букрынскай і Вольгай Кармаковай (1995), за выключэннем звестак па картах № 127 (1 частка) і № 132 (2 частка) трэцяга тома ўкраінскага дыялекталагічнага атласа, якія, аднак, не ўтрымліваюць прынцыпова новых намінацый, гл. (АУМ 3: 110).

У завяршальную стадыю ўступіла праца па складанні марфаналагічных легенд і абагульняючых табліц для тома лексіка-словаўтваральнай серыі АЛА «Метэаралогія і вымярэнне часу. Рэльеф мясцовасці», які рыхтуецца Беларускай нацыянальнай камісіяй АЛА. Гэта дазваляе, па-першае, правесці папярэднюю ацэнку ўсяго славянскага матэрыялу па пытанні № 2479, падрыхтаванага да картаграфавання, а па-другое, адначасна вырашыць больш вузкую, але ў эўрыстычным вымярэнні не менш важную задачу вызначэння беларуска-іншаславянскіх ізалекс/ізадокс у назвах вясёлкі, якія знойдуць адлюстраванне на карце або картах² гэтага тома ці, наадварот, адлюстраваны не будуць.

Усяго ў беларускіх матэрыялах АЛА адзначаны 14 (з варыянтамі) аднаслоўных намінацый вясёлкі (прыводзяцца марфаналагічныя рэканструкцыі арыгінальных дыялектных лексем згодна з практыкай падачы ў АЛА): *doga*, *krasulbka*, *kormyslʹb*, *kyselixa*, *perveselbka*, *radoga*, *raduxa/radušbka*, *stokb*, *tqčal/tqčb*, *tqžb*, *veselbka/veselbkb*, *veseluxa*, *veselixa*, *znamenb*, – а таксама адно ўстойлівае словазлучэнне (апісальная канструкцыя) *děvica vodu beretb*. Безумоўна, гэта толькі частка: па нашых падліках прыблізна палова з вядомых.

Ужо неаднаразова канстатавалася незвычайная варыятыўнасць найменняў вясёлкі ў славянскіх мовах (Непокупный 1969: 69), прычым, як справядліва адзначаў М. Толстой, да шматлікасці гэтых намінацый³

¹ Тут да месца адзначыць, што назвы вясёлкі толькі ў польскай лінгвагеаграфіі па дадзеных на пачатак цяперашняга стагоддзя картаграфаваныя ў 7 атласах, гл. (Rejchan, Woźniak 2004: 452).

² Цалкам верагодна, што як і ў некаторых апублікаваных у апошнія гады тамах лексіка-словаўтваральнай серыі АЛА, у прыватнасці *Чалавек* (2009) і *Народныя звычай* (2015), будуць таксама створаны семантычная і матывацыйная карты.

³ Напрыклад, ва ўкраінскіх гаворках, дзе сінанімія вясёлкі найбольш уражлівая сярод усходнеславянскіх, налічваецца не менш за 110 найменняў (з варыянтамі) (Букринская, Кармакова 1995: 99).

неабходна дадаць «наличие нескольких названий радуги в одной и той же лексической системе, в одном и том же пункте (микроречье)» (1976: 169). Гэта, зразумела, непасрэдна тычыцца і беларускага дыялектнага матэрыялу.

У каментарыі да карты № 312 «Назвы вясёлкі» «Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы» (ДАБМ) адзначаны 35 асобных найменняў⁴ (ніжэй яны падаюцца па алфавіце у адпаведнасці з агаласоўкай беларускай літаратурнай мовы): [асяло́к], [васіле́к], [веса́ліха], [веса́лұха], [вясэ́лік], [вясэ́ліца], [вясэ́лка], [гра́давіца], [гра́даўніца], [гра́духа], [дажджа́нка], [ду́га], [каро́мысел (на не́бе)], [кісялі́ха], [ключ], [краса́віца], [красу́ля], [ліста́вұха] (рэканструкцыя па адказу інфарманта: «ра́дууа – гэта ліставуха, рознакаляровыя лісты». – М.А.), [меця́лұха], [пара́духа], [перавеса́лұха], [перавясе́лка], [по́яс] ([харо́шы], [бо́жы]), [про́мінь], [ра́да], [ра́давіца], [ра́даўніца], [ра́дзюха], [ра́дуга], [смок/цмок], [т'э́нза], [т'э́нча], [це́ньжа], [ц'э́нта]. З іх на карце адлюстраваны 7 (ра́дуга, ра́даўніца, вясэ́лка, вesáлұха, перавясе́лка, т'э́нча, цмо́к), а астатнія картаграфаваны як варыянты асноўных альбо адзначаны значком * – «адзінкавыя назвы»⁵ (ДАБМ 1963¹: № 312; ДАБМ 1963²: 901–902).

Характэрна, што толькі невялікая частка гэтых намінацый лексікалізуе семантыка-матывацыйныя мадэлі славянскіх найменняў вясёлкі, якія ў самым агульным выглядзе былі выяўлены Анатолям Жураўлёвым: 'дуга', 'лук', 'пояс', 'стужка', 'шалік', 'пуга', 'каромысел', 'венік', 'дарога', 'мост', 'лесвіца', 'знак; божы знак' (2005: 179–180), прычым аўтар, безумоўна, разумеў, што гэтых мадэляў значна больш, пра што сведчыць карэктная памета «и т. д.», якой спіс заканчваецца.

Не баючыся памыліцца, ужо зараз можна вызначыць, якія з 14 рэканструяваных для картаграфавання беларускіх намінацый вясёлкі атрымаюць адлюстраванне на карце/картах згаданага вышэй тома АЛА. Трыма асобнымі знакамі адзначацца толькі найбольш частотныя лексемы з каранямі *rad-* і *vesel-*, а таксама *tqčal/tqčь* і *tqčь* з фанетычным варыянтам фіналі, прычым апошнія, як вядома, з'яўляюцца ў беларускіх гаворках запазычаннімі з польскай мовы (ЭСБМ 14: 327). Усе яны маюць адпаведнікі (вядома, рознай паўнаты і пашырэння) у іншых славянскіх дыялектных зонах/арэалах, што і пакажа іх лінгвагеаграфічная экстрапаляцыя.

⁴ Зразумела, і гэта далёка не канчатковая лічба, параўн., напрыклад, вельмі архаічны гапакс валож. *багатка* (< познепрасл. дыял. *bagatōka з развіццём семантыкі 'яснае, яркае; колеру агню, полымя, распаленага вугалля' / 'тое, што гарыць' → 'вясёлка', пра што падрабязна гл.: Антропов 2010) ці відавочна позняя паходжання вузкадыялектныя беларускія намінацыі з «каляровым» успрыманням вясёлкі: калінк. *цветанька*, ельск. *цвятніца*, лельч. *семіцвётка*, навагр. *сяміцвётка* (Аляксейчык 1975: 72; Новік-Шчарбенка 2002: 69).

⁵ Але «адзінкавыя» у ДАБМ не абавязкова зафіксаваныя ў 1–3 н. п., аб чым у адносінах да некаторых намінацый гл. ніжэй.

Тыя, што засталіся, г. зн. *dogā, krasulbka, k̄rtmysl̄, kyselixa, pervesel̄bka, smok̄, znamen̄, d̄evica vodu beret̄*, з’яўляюцца адзінкавымі і на іх у адпаведнасці з правіламі картаграфавання ў АЛА распаўсюджваюцца абмежаванні па прадстаўленні найменняў, зафіксаваных у 1–3 пунктах:

на картах, как правило, не отражаються (в виде каких-либо внутренних модификаций знака) единичные дериваты с картографируемыми корнями. В этом случае на карте используется знак, в который вписывается звездочка, а содержание этого знака раскрывается в индексе материалов и в таблице, сопровождающих каждую карту. Единичные лексемы с некартографируемыми корнями также не отражаются в легенде к карте, но на их существование в том или ином пункте указывает звездочка, стоящая отдельно перед номером пункта (Вендина 2015: 11).

У першай групе *адзінкавых дэрыватаў з каранямі, якія картаграфуюцца*, адназначна вылучаецца *dogā* (357 – Дудзічы Пух. Мн. з паметай „рэдка”). Між тым, у томе каментарыяў ДАБМ (1963²: 901) прыводзяцца фіксацыі яшчэ з 3 н. п.: 17 (Оцкавічы Паст. В.), 102 (Канчане⁶ Гарад. В.), 287 (Дзянісавічы Круп. Мн). Такім чынам, прыцягненне толькі архіўных матэрыялаў ДАБМ⁷ відавочна змяняе дыялектную карціну і ўводзіць беларускія намінацыі ў шырокі славянскі кантэкст: *dogā* ў матэрыялах карты № 2479 фіксуецца ў паўднёvasлавянскіх (сербскія, харвацкія, баснійскія, балгарскія), заходнеславянскіх (чэшскія, славацкія, польскія) і ўсходнеславянскіх (украінскія, рускія) дыялектах. Гэта, зразумела, не павінна здзіўляць, таму што незвычайна разгалінаваныя намінацыйныя рады назваў вясёлкі ў розных мовах зводзяцца ў рэшце рэшт да шэрагу матывацыйных мадэляў, галоўнай з якіх з’яўляецца цалкам натуральная ідэя рознакаляровай паласы на небе з найбольш частай рэалізацыяй праз уяўленне аб нябеснай дузе, часам замкнёнай у кола, прычым анамасіялагічны аналіз найменняў вясёлкі ва ўсіх еўрапейскіх мовах і іх картаграфаванне ў «Лінгвістычным атласе Еўропы» (ЛАЕ) сведчыць, што матывацыя „дугі” займае большую частку еўрапейскай (этна)культурнай/ -моўнай тэрыторыі, аб чым падрабязней гл. (Алинеи 1983: 104–117). Таксама вельмі істотным для агульнаславянскай карціны найменняў вясёлкі і далейшай навуковай рэфлексіі з’яўляецца тэрытарыяльнае распаўсюджанне беларускіх (і некаторых іншых) кантынвантаў прасл. *dogā, на якое звярнуў увагу

⁶ Тут і далей у выпадках разыходжанняў у тэрытарыяльнай прывязцы населеныя пункты падаюцца ў адпаведнасці з сучасным адміністрацыйным падзелам.

⁷ Яшчэ пэўную колькасць рэдкіх, але ўсё ж такі не адзінкавых кантынвантаў прасл. *dogā ‘вясёлка’ магчыма адшукаць у атласах, дыялектных слоўніках і слоўніковых падборках, параўн., напрыклад, беласт. і брасл. *du’ha* (AGWB VIII 264–265: Podozierany; Braslawszczyzna II 456: Барадзінічы).

М. Талстой: «В тех славянских языковых группах и зонах, где это слово встречается не повсеместно и занимает не сплошной диалектный массив, ⁺*doga*, как правило, отмечается в довольно архаических зонах (окраинных и т. п.)» (1997: 169).

Значна больш прадстаўнічай з'яўляецца група адзінкавых дэрыватаў з каранямі, якія не картаграфуюцца; іх наяўнасць будзе адзначана толькі зорачкай (*) побач з нумарам населенага пункта. У гэтую групу ўвойдуць астатнія адзінкавыя намінацыі, а менавіта: *krasulbka*, *kõrmyslʹ*, *kyselixa*, *perveselʹbka*, *smokʹ*, *znamenʹ*, *děvica vodu beretʹ*. З іх усе, за выключэннем *smokʹ*, у матэрыялах АЛА ўяўляюць сабой беларускія дыялектныя ўнікалізмы, хаця па-за імі некаторыя, у прыватнасці, *kõrmyslʹ*, *perveselʹbka*, *znamenʹ*, вядомыя, апрача іншых беларускіх⁸, таксама ў частцы рускіх і ўкраінскіх гаворак (Букринская, Кармакова 1995: 98–99).

Сітуацыя з адзінкавай фіксацыяй лексемы *smokʹ* (331 – Ністанішкі Сморг. Гр.), значэнне якой абумоўлена семантыка-матывацыйнай мадэллю «радуга набірае (высасывае) воду для туч из озера (моря), реки, колодца и любого водоема (иногда подобно змею)» (Толстой 1997: 190), з'яўляецца люстранай у адносінах да абмеркаванага вышэй *doga*. На карце ДАБМ № 312 „Назвы вясёлкі” лексема цмок картаграфаваная і ўтварае параўнальна невялікі кампактны арэал на паўночным захадзе Беларусі, які прымыкае да мяжы Літвы з фіксацыямі ў 8 н. п., а таксама ў 2 н. п. на ўсход ад яго, і мікраарэал (фіксацыі ў 3 н. п.) у Лунінецкім р-не Брэстчыны – у міжрэччы Шчары і Лані ва ўсходняй частцы заходняга Палесся⁹. Такім чынам, беларускія дыялектныя кантынуанты [смок/цмок] адзначаны ўсяго ў 13 н. п., прычым варыянт *смок* зафіксаваны ў трох з іх (Загацце Паст. В., Засвір Мядз. Мн., Дзевятні Сморг. Гр.), але не ў Ністанішках (п. 164 ДАБМ), дзе вылучана і картаграфавана толькі [т'энча].

Іншаславянскі матэрыял прадстаўлены ў індэксах АЛА адзінкавым заходнепольскім дыялектызмам *smok* (238 – Sławęcín, woj. Szczecin¹⁰), але тут трэба ўзяць пад увагу, што ўласна польскім найменнем гэта лексема

⁸ Цікава, што адзначаны ў беларускім індэксе АЛА ўсходнегомельскі гапакс *znamenʹ* (*znaj'món* – Бяляўка Чачэр. Г.) не фіксуецца ў матэрыялах ДАБМ. Наадварот, такімі самымі гапаксамі з'яўляюцца аналагічныя дыялектныя рус. *знамѣнья*, *знáмя* (Чарнуха і Вязуўка Кстоўскага р-на Ніжагародскай вобл.) і ўкр. *знáмн'є* (Бродніца Зарэчненскага р-на Ровенскай вобл.), якія якраз зафіксаваныя ў акадэмічных атласах, гл. (Букринская, Кармакова 1995: 98–99), але адсутнічаюць у нацыянальных індэксах па пытанні № 2479 АЛА.

⁹ Прыцягненне дадзеных дыялектных слоўнікаў, гл. (ЭСБМ 12: 217), дазваляе яшчэ больш пашырыць геаграфію намінацыі – пераважна на захадзе беларускага дыялектнага масіву.

¹⁰ У ліку гаворак перасяленцаў з усходу на картах АЛА адзначаецца авалам вакол нумара пункта.

з'яўляецца толькі фармальна, таму што інфармантамі збіральнікаў Ганны і Яна Басараў былі перасяленцы з Астравецкага р-на Гродзенскай вобл. і в. Віндзюны/Vindziunai ў Віленскім краі, гл. (ОЛА 1994: 89). З літаратуры, аднак, вядомыя і іншыя рэдкія польскія фіксацыі, менавіта *smok*, *stok*, *stokawa*, *stokawka* (Bartmiński, Koper 2012: 192). Аднак аналіз крыніц, да якіх адсылае «Słownik stereotypów i symboli ludowych», дзе яны сабраныя разам, менавіта (Skrzyńska 1890: 110; Majewski 1892: 337; Kopernicki 1887: 217¹¹), паказвае цікавую карціну: гэтыя найменні ўтвараюць мікраарэал на цяперашнім польска-ўкраінскім памежжы на ўсходзе Люблінскага ваяводства (Хелмшчына) і, такім чынам, гістарычна з'яўляюцца спадчынай усходнеславянскай, прынамсі ўкраінскай традыцыйнай культуры. Паказаны мікраарэал прымыкае да аналагічнага на Валыні (АУМ 2: 80–81, Карта № 355; Букринская, Кармакова 1995: 94), утвараючы з ім адзіны больш шырокі заходневалынскі арэал лексікалізацыі гэтай семантыка-матывацыйнай мадэлі, які працягваецца далей (але з разрывам) на тэрыторыі беларускага заходняга Палесся. Важна адзначыць, што апошні супрацьпастаўлены картаграфаванаму ў ДАБМ арэалу лексемы цмо́к на паўночным захадзе Беларусі, таму выяўленая арэальная карціна падахвочвае да дыскусіі аб прычынах яе генезісу.

Падсумоўваючы выкладзенае, зазначым, што на карце № 2479 гэтыя выразна акрэсленыя арэалы, што паказваюць распаўсюджванне намінацыі *smok*¹², адлюстраваны не будуць, а зорачкамі, якія ў пэўным сэнсе нівелююць на карце сувязь умоўна польскай і беларускай дыялектных намінацый (без звароту да індэксу, табліц і літаратуры), адзначацца пункты 238 і 331.

Натуральна, тут не могуць быць падрабязна разгледжаны беларуска-іншаславянскія ізалексы/ізадоксы пры адсутнасці ў матэрыялах АЛА беларускіх найменняў вясёлкі, хаця ў прынцыпе яны вядомыя. Да такіх, у прыватнасці, трэба аднесці [пояс], звычайна з азначэннямі [харо́шы], [бо́жы]¹³. Адзначаная ў каментарыях ДАБМ невялікай, але ўсё ж такі дастатковай для прадстаўлення на карце колькасцю фіксацый (усяго іх 8), у атласе лексема тым не менш не картаграфаваная пры дапамозе адмысловага знака¹⁴,

¹¹ Тут са спасылкай на (Чубинский 1872: 27).

¹² Дарэчы, на вельмі падрабязнай і цалкам дакладнай карце маскоўскіх дыялектолагаў (Букринская, Кармакова 1995: 94) беларускі паўночна-заходні арэал чамусьці не паказаны.

¹³ У матэрыялах АЛА адзначаны харвацкія, македонскія (дзве фіксацыі, абедзве ў македонскіх сёлах на тэрыторыі Грэцыі), балгарскія (у тым ліку ў словазлучэнні тыпу 132 – Кърналово: на 'dedo 'Gospot 'pojaso) і адзінкавае ўкраінскае ('pojas: 171 – Русь Поляна ў Румыніі на мяжы з Чарнавіцкай вобл.) найменні.

¹⁴ Пазней на дзвюх картах, дзе прадстаўлены таксама дыялектны матэрыял літоўскай, латышскай і ўкраінскай моў, гэта зрабіў А. Непакупны (1969).

а падаецца як адзінкавае найменне – зорачкай. Між тым, ёсць падставы лічыць, што ўласна лінгвістычнае і этнакультурнае картаграфаванне славянскіх кантынуантаў прасл. *rojasz ‘вясёлка’, а таксама ў цэлым матыву «пояс»¹⁵ дасць матэрыял для рознага роду шырокіх абагульненняў і высноў, у прыватнасці, этнагенетычнага характару¹⁶.

Праведзенае даследаванне славянскіх найменняў вясёлкі М. Талстой заключыў канстатацыяй таго, што «в относительно редкую сетку Общеславянского атласа не попадут многие из приведенных терминов», і, абапіраючыся на вопыт стварэння карт у Малым атласе польскіх гаворак (MAGP), высунуў канкрэтную прапанову: «в отдельные карты вносит дополнительные пункты, материал из которых известен. Это даст возможность четче выявлять отдельные изоглоссы, полнее представлять всю лингвистическую картину в целом» (1997: 216).

Пры бясспрэчнай прывабнасці такой прапановы рэалізацыя яе прэрэчыла б шматгадовай традыцыі і існуючай практыцы работы над картамі АЛА. Але такой жа відавочнай уяўляецца выснова аб тым, што картаграфаванне ў сяго назапашанага да цяперашняга часу матэрыялу па славянскіх назвах вясёлкі з’яўляецца актуальнай задачай не толькі для ўласна славянскай лінгвагеаграфіі, але і этналінгвістыкі – у сувязі з тым, што ледзь не ўсе яны выключна насычаны ў традыцыйных культурах славян міфалагічным/міфапаэтычным зместам¹⁷.

Бібліяграфія

- Алинеи Марио, 1983, О названиях радуги в Европе (карта 17 Лингвистического атласа Европы), [в:] Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования, Москва.
- Аляксейчык Галіна М., 1975, З дыялектнай лексікі Навагрудчыны, [в:] З народнага слоўніка, рэд. Аляксандр А. Крывіцкі, Юзэфа Ф. Мацкевіч, Мінск.
- Антропов Николай П., 2010, Этнолингвистические аллюзии белорусского этимологического словаря, „Palaeoslavica”, XVIII, No 1, Cambridge–Massachusetts.
- АУМ – Атлас украінскай мовы, гол. рэд. Іван Г. Матвіяс, 2: Волинь, Наддніпряніщина, Закарпаття і суміжні землі, Київ 1988; 3: Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпряніщина, Причорномор’я і суміжні землі, Київ 2001.

¹⁵ Як, напрыклад, аналагічнае, ажыццёўленае ў ЛАЕ (ALE 1983: Carte I.7).

¹⁶ Дыскусія аб картаграфаванні гэтай намінацыі была адкрыта А. Непакупным (1969), а працягнута на падставе выключна поўнай сістэматызацыі вядомага на той час славянскага матэрыялу М. Талстым (1997: 181–185); гл. таксама (Крывіцкі 2017; ЭСБМ 9: 319).

¹⁷ Акрамя згаданых вышэй работ гл. таксама адмысловы артыкул у этналінгвістычным слоўніку «Славянскія старажытнасці» (Белова 2009: 386–389).

- Белова Ольга В., 2009, Радуга, [в:] Славянские древности: Этнолингвистический словарь в 5 томах, под общей ред. Никиты И. Толстого, 4, Москва.
- Букринская Ирина А., Кармакова Ольга Е., 1995, Карта 13. Названия радуги, [в:] Восточнославянские изоглоссы, 1, отв. ред. Татьяна В. Попова, Москва.
- Вендина Татьяна И., 2015, Введение, [в:] Общеславянский лингвистический атлас, т. 10: Народные обычаи, Москва–Санкт-Петербург.
- Вопросник – Вопросник Общеславянского лингвистического атласа, гл. ред. Рубен И. Аванесов, Москва 1965.
- ДАБМ^{1,2} – Дыялекталагічны атлас беларускай мовы, [Карты], рэд. Рубен І. Аванесов, Кандрат К. Крапіва, Юзэфа Ф. Мацкевіч, Уступныя артыкулы, даведачныя матэрыялы, каментарыі да карт, Мінск 1963.
- Журавлев Анатолий Ф., 2005, Язык и миф. Лингвистический комментарий к труду А. Н. Афанасьева «Поэтические воззрения славян на природу», Москва.
- Крывіцкі Аляксандр А., 2017, Беларускае *вясьёлка* і македонскае *појас*: родныя ці сваякі?, В: Выбраныя працы, Мінск [першая публікацыя – 1995].
- Непокупный Анатолий П., 1969, «Пояс» – одно из названий радуги в атласах балтийских и славянских языков, „Baltistica”, t. V, nr (1), Vilnius.
- Новік-Шчарбенка Надзежда І., 2002, Метэаралагічная лексіка Мазырска-Прыпяцкага Палесся: дыс. канд. філал. навук, Мазыр.
- ОЛА – Общеславянский лингвистический атлас. Вступительный выпуск, 2-е изд., Москва 1994.
- Толстой Никита И., 1997, 8. ‘Радуга’, В: Избранные труды, I: Славянская лексикология и семасиология, Москва [первая публикация – 1976].
- Чубинский – Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Русским географическим обществом: Юго-Западный отдел: материалы и исследования, собранные д. чл. П. П. Чубинским, 1: Общее предисловие. Верования и суеверия, Санкт-Петербург 1872.
- ЭСБМ – Этымалагічны слоўнік беларускай мовы, рэд. Генадзь А. Цыхун, т. 1–14, Мінск 1978–2017.
- AGWB – Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny, red. Irena Maryniakowa, t. VIII, Warszawa 2002.
- ALE –Atlas linguarum Europea, Premier fascicule, Cartes et Commentaires, réd. Mario Alinei, Assen 1983.
- Bartmiński Jerzy, Koper Anna, 2012, Тэґча, [w:] Słownik stereotypów i symboli ludowych. Tom I. Kosmos, 3: Meteorologia, Lublin.
- Braślawszczyzna. Pamięć i współczesność, 2010, t. II: Słownictwo dwujęzycznych mieszkańców rejonu (Słownik brasławski), red. Elżbieta Smułkowa, Warszawa.
- Kopernicki Izidor, 1887, Przyczynek do etnografii ludu ruskiego na Wołyniu: z materiałów zebranych przez Zofiją Rokossowską we wsi Jurkowszczyźnie w powiecie Zwiąhelskim, „Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej”, t. XI, s. 130–228.
- MAGP – Mały atlas gwar polskich, t. 1–13, Wrocław [etc.]; Warszawa 1957–1970.
- Majewski Erazm, 1892, Wąż w mowie, pojęciach i praktykach ludu naszego, „Wisła: miesięcznik geograficzno-etnograficzny”, t. VI, s. 318–371.

Rejchan Jerzy, Woźniak Kazimierz, 2004, Polskie atlasy dialektologiczne i etnograficzne, Kraków.

Skrzyńska Kazimiera, 1890, Wieś Krynice w Tomaszowskiem, „Wisła: miesięcznik geograficzno-etnograficzny”, t. IV, Warszawa.

Скарачэнні

беласт. – беластоцкае

брасл. – браслаўскае

В. – Віцебская вобл.

Г. – Гомельская вобл.

Гр. – Гродзенская вобл.

Гарад. – Гарадоцкі р-н

ельск. – ельскае

калінк. – калінкавіцкае

Круп. – Крупскі р-н

лельч. – лельчыцкае

Мн. – Мінская вобл.

Мядз. – Мядзельскі р-н

н. п. – населены пункт

навагр. – навагрудскае

Паст. – Пастаўскі р-н

познепрасл. – познепраславянскае

прасл. – праславянскае

Пух. – Пухавіцкі р-н

Смарг. – Смаргонскі р-н

Чачэр. – Чачэрскі р-н

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest białoruskim nazwom tęczy, które znajdują się w materiałach *Ogólnosłowiańskiego atlasu językowego* i są przygotowany do mapowania. Szczególna uwaga zwraca się na białorusko-słowiańskie izoleksy i izoglosy. Zostały ustalone możliwości ich przedstawienia na mapie/mapach atlasu.